

heti el szívünket e példaadó állatok bátor heroizmusa láttán. Mert akár személyes, akár általános szempontok teszik indokolttá e rokonszenves állatok aktív felháborodását, mindez csak azt bizonyítja, hogy van egy határ, amin túl a dolgokra, ha az ember nem is, de az állat lázadással reagál.

A ROMÁNIAI GAZDASÁG JELLEMZÉSÉHEZ

Irta: BALINT ISTVÁN (Bucuresti)

Románia gazdasági jellegének feltűnő vonása — a múlt alkalommal említettekén kívül (a KORUNK múlt havi számában 736—742. o.) — az ország pénzügyi függősége a nyugati nagyhatalmaktól. Ez a függőség — hogy politikai következeit ne is említsük — az állam nagymértékű eladósodásában, a román gazdaság állandó külföldi hitelforrásaiban s a külföldi tőke hatalmas arányú romániai részesedésében nyilvánul. Említett dolgozatunkban rámutattunk a külföldi tőke romániai jelenlétének és szerepének eredetére, most még azt kell megjegyeznünk, hogy a román nemzeti állam megszilárdulása elképzelhetetlen az imperialista nyugati iparállamok hitelforrásai nélkül. Ugrásszerűen növelték Románia adósságát a háború költségei, majd a békeszerződések értelmében átháramló osztrák-magyar államadósságok.

A pénzügyminisztérium adatai szerint 1930-ban Románia államadóssága 165.526 millió lei. Ebből 68.244 millió a háború idejéből ered. A legnagyobb hitelezők Franciaország, Anglia és Amerika. A belföldi államadósság 12.978 millió lei. (1931-ben a kamat- és törlesztési-esedékesség az egész államadósság után 7.362 millió.) A belföldi adósságok kivételével minden kötelezettség idegen pénzegységben fizetendő. Ez a körülmény, mint később kiderül, rendkívüli jelentőséggel bír az egész román gazdaságra.

Az államadóssági esedékességek százalékos részesedése a költségvetésben — mint ahogy ezt az alábbi kimutatás igazolja — igen nagy:

	Költségvetési előirányzat	Államadóssági esedékesség	%
1931	38.402.5	7.362.9	19.2
1932	28.267.1	6.863.0	24.3
1933—34	23.437.6	4.552.9	19.4
1934—35	21.252.0	2.298.0	10.6
1935—36	20.686.9	2.953.9	14.4

Az 1934-ben beállt csökkenést a külföldi hitelezőkkel történt megállapodás okozta, melynek értelmében Románia 1937-ig felfüggeszti kölcsönei amortizálását s a kamatszelvények beváltásánál az első évben 75 százalékos, azután pedig évről-évre csökkenő engedményt nyer. Vagyis az államadósság külföldi esedékességei évről-évre újra emelkednek.

A *Die wirtschaftlichen Kräfte der Welt* című statisztika gyűjtemény (Dresdner Bank kiadása 1930) kimutatása szerint a külföldi tőkéseknek járó osztalék- és kamat-esedékesség 1928-ban a nemzeti jövedelem 2 százalékát tette Romániában. Ugyancsak e szerint a forrás szerint 1928-ban a külföldi tőke Románia nemzeti vagyonának 7 százaléka.

Ennél nagyobb részesedéssel idegen tőke csak Németországban és a gyarmati országokban rendelkezik. (Megjegyzendő, hogy a közölt adatok — miután azóta a külföldi tőke részesedése nőtt — csak hozzávetőleges érvénnyel bírnak. Egyébként a nemzeti jövedelem s a nemzeti vagyon fogalma a román gazdaság minden jövedelmére és vagyonára vonatkozik, tehát a természeti gazdálkodást folytató hatalmas paraszttömegek pénz vagy tőke formát ritkán öltő jövedelmére és vagyonára is. Ha a nemzeti jövedelem és nemzeti vagyon ez alkatelemeitől eltekintünk és a külföldi tőke részesedését csak a tőkés (árú-) termeléshez viszonyítjuk, úgy az említett arány még növekedik. Ez a magyarázata a bel- és külföldi-tőke közt álló szakadatlan harcnak és annak is, hogy a természeti gazdálkodást folytató paraszttömegekre a látszólag még oly' csekély külföldi kötelezettség is ólomsúllyal nehezedik.)

A külföldi tőke romániai részesedése kezdettől fogva nagy. A legnagyobb román bankok (Banca Marmarosch Blank et Co., Banca de Credit Roman, The Bank of Roumania, stb.) külföldi, főleg német és osztrák alapítások. A világháború óta lényeges eltolódások történtek francia és angol irányban. A román vasipar túlnyomóan angol (Vickers) érdekeltség, a petrólium termelés nagyobb részt angol-holland, a gyufamonopólium svéd, a telefon amerikai (Morgan). A vasutellenőrzése francia s a jelenlegi kormánynak csak nehézségek árán sikerült eltávolítani a nemzeti Bank francia ellenőréit. Az angol tőke inkább ipari, a francia inkább kölcsön tőke (bankérdekeltségek és államkölcsönök) formájában (monopolisztikus tendenciákkal) jelentkeznek.

Románia külföldi követelései — eltekintve az átmeneti kereskedelmi követelésektől — a háborús jóvátételből erednek. Összegük kb. 75 milliárd lei. Ezek a követelések azonban illuzórikusak.

A román nemzeti tőke is eljutott a finánckapitalizmus fejlődési fokára. Eszközei persze jóval szegényesebbek s a termelés legfontosabb pozícióit, a legfontosabb monopoliumokat nem sikerült elhódítani a külföldi tőkétől. Pozíciói legerősebbek a szénbányászatban, a dunai hajózásban, a villamoserő- és a földgáz-termelésben, a papír- és cukor-gyártásban s a bankéletben. Irányító bankja a Banca Românească. Irányító pártja a Nemzeti Liberális Párt.

A bel- és külföldi tőke elhelyezkedése illetve részvételi aránya a gazdasági életben nem változások nélküli. Az utóbbi időben a német tőke erős betörési kísérleteket tesz a petrólium- és a vas-ipar terén. A látszólag erős magyar tőkerészesedés (különösen Erdély és Bánát iparában és bankéletében) a valóságban angol ellenőrzés alatt áll. Van ezen kívül pár erős olasz, amerikai és svájci tőkeérdekeltség is újabban.

A termelésben részesedő különböző nemzetiségű tőkék ily' erős megoszlása és küzdelme a termelés uralásáért döntő befolyással bír a Romániában észlelhető külpolitikai irányokra s a román pártok belpolitikai harcainak is egyik fontos indítéka.

A belföld tőke szükségszerűen francia külpolitikai orientációjú, ez azonban korántsem mentesíti a francia tőkével való állandó harctól.

A külföldi tőke nagyarányú részesedése természetesen Románia fizetési mérlegének passzivitásában és a külkereskedelmi mérleg kényszerű aktivitásában is visszatükröződik. Mivel más lehetőség nem áll rendelkezésére, Románia kénytelen kiviteli többlet révén előteremteni kötelezettségeinek fedezésére a nemzetközi fizető eszközöket s így tulajdonképpen áruval fizet. Románia külkereskedelmi mérlegének egyenlege különben (8 évre visszamenőleg) a következő:

1927	plusz	4258	millió	1931	plusz	6442	millió
1928	minusz	4611	millió	1932	plusz	4710	millió
1929	minusz	668	millió	1933	plusz	2428	millió
1930	plusz	5477	millió	1934	plusz	517	millió

A mérleg passzivitását 1928-ban a rossz termés, 1929-ben már a gazdasági válság árcsökkenése okozta. E két évtől eltekintve a külkereskedelmi mérleg állandóan aktív, de a kiviteli többlet a válság kitörése óta mindinkább zsugorodik, jölehet a román gazdaság a válság árcsökkenésére az import csökkentésével* s az export növelésével felelt. (Az import 1928-ban 952.000, 1933-ban 466.000 tonna. Az export 1928-ban 5.896.000, 1931-ben 10.047.000 tonna. A behozatal és kivitel között tehát nagy az aránytalanság. Az aktív külkereskedelmi és passzív fizetési mérleg együtt különben arra utal, hogy évente több milliárd értékű árú megy ki az országból minden ellenérték nélkül.)

A kivitel — mint a nemzetközi fizető eszközök egyetlen forrása — a román gazdaság számára életkérdés nemcsak az állam külföldi hitelezőinek esedékességei, hanem a belföldi ipar nyersanyag ellátása miatt is. (Elmaradottsága következtében például a mezőgazdaság nem képes belföldi gyapjával kielégíteni az ipar gyapjú szükségletét.)

A külföldi hitelezőknek járó összeggel az államnak előbb Leuben kell rendeznie s csak ha ez együtt van, következik az átutalás a nemzetközi fizetési eszköz segítségével. Az állam bevételei azonban a gazdasági válság miatt annyira megcsappantak, hogy a költségvetés kiadási előirányzatai jórészt fedezetlenek. Hogy az előirányzat és a tényleges bevételek közti különbség milyen nagy s hogy a kormányokat mennyire rajtaütésszerűen érte a bevételek zuhanása, azt a bevezető soraink közé iktatott statisztika illusztrálja. A válság dilemmája súlyos; választani kell, hogy a megcsappant jövedelmekből melyik kiadási előirányzat nyerjen kielégítést. Románia gazdasági és politikai alkata miatt sokáig e dilemmát a külföldi tőkés javára kellett megoldani, a közalkalmazottak, a dologi kiadások s az állam belföldi szállítói rovására. 1932-ben az állami tisztviselők, tanítók stb. fizetése hónapokig késett, iskolákat zártak be, stb. viszont a külföldi hitelezők megkapták követeléseiket. A külföldi tőke és az ország érdekei közt lappangó ellentét ezzel ismét napirendre került. Heves társadalmi és gazdasági megrázkódtatás után a külföldi adósságok átmeneti csökkentése kellett, hogy következzen.

Viszont, ha már Leuben együtt is van az összeg, következnek az átutalás gondjai. A külkereskedelmi mérleg többlete pl. — eltekintve a növekvő költségvetési hiány nehézségeitől — 1931 kivételével alatta maradt az állam külföldi kötelezettségeit kitevő összegnek. A deficitet így részben politikai, másrészt monopól jogok ellenében szerzett újabb

*1934-ben a behozatal az előző évhez viszonyítva közel 200.000 tonnával növekedett, aminek az a magyarázata, hogy az importőrök, a behozatali korlátozások szigorításával számolva, készleteket igyekeztek felhalmozni. 1935-ben a behozatal ismét hatalmasat súlyedt. Innen eredt az 1934-hez viszonyított növekvő külkereskedelmi mérleg-többlet. Egy másik helyen rámutatni kellünk, hogy a világpiac várható helyzet alakulása következtében Románia kivitelének és behozatalának csökkennie kell. Ujból kiemeljük itt a romániai mezőgazdaság elmaradottságának jelentőségét a kivitel vonatkozásában. A bizonytalan terméseredmények a kivitel ingadozását idézik elő még felvevőképes világpiac esetén is.

kölcsönök fedezték, mindaddig, amíg a nemzetközi tőkepiac helyzete ilyen műveleteket lehetetlenné nem tett. Ezek után az állam, hogy esedékességeit a Leu stabilitásának fentartása mellett rendezhesse — azaz anélkül, hogy a szükségelt nemzetközi fizető eszközöket a Leu törvényes fedezetéből vonná el s ezzel a pénzrendszer válságát okozná — az export fokozásán kívül az import korlátozásához kell, hogy folyamodjon. Ezért a behozatal első automatikus korlátozása után, 1932-től kezdve mind szigorúbb devizakereskedelmi tilalmak, majd 1933—34-ben az árúbehozatal hatalmas arányú megszorítása (a „kontingentálás“) következett s egyidejűleg sikerült a külföldi hitelezőknél nagyarányú engedményeket elérni.

A pénzrendszer válságát azonban ezek az intézkedések még mindig nem oldják meg. A csökkentett esedékesség 1934—35-ben 2.298 millió lei, szemben a csupán 517 millió leit kitevő külkereskedelmi többlettel. Ha meggondoljuk, hogy az államadósságok esedékességei újra emelkednek s hogy a külpolitikai helyzet a nemzetvédelmi kiadások következtében a külföldi kötelezettségeket állandóan növelj (az összes közintézmények külföldi esedékessége 1935-ben a pénzügyminiszter szerint előreláthatólag több, mint 5 milliárd lei), úgy kiderül, hogy a fizetési és külkereskedelmi mérleg feljavítására tett intézkedések messze elmaradnak a pénzügyi válság üteme mögött. Így a külkereskedelem nemcsak, hogy mindkét igénylőt, az államot és a magángazdaságot nem képes egyszerre ellátni nemzetközi fizetőeszközökkel, de ha a külkereskedelmi többlet el is érné a válság előtti színvonalát — amire számítani lehetetlen — akkor sem képes kielégíteni az állam és intézményei transzfer szükségletét. Egyelőre a minden eddigi korlátozásokat tulszárnyaló behozatali korlátozások ellenére nemzetközi fizetőeszközök hiányában az állam augusztus 1-i esedékességei kifizetetlenül maradtak. A behozatali nehézségek következménye a nyersanyag hiány.

Milyen irányban fejlődnek tovább a külföldi tőke jelenlétének a következményei?

A devizakereskedelmi és behozatali korlátozások a Leu stabilitásának megvédését és az államnak szükséges devizamennyiség előteremtését célozták. Ezek az intézkedések lassították ugyan a román pénzrendszer válságának a kifejlődését, de nem akadályozták meg. A válság áradata ezt s előntötte. A válság más pontokon is áttörte az eléje állított gátakat. A behozatali nehézségek drágasági hullámot idéztek föl, különösen az ipari nyersanyagok és ipari cikkek terén. A Leu vásárló ereje így csökkent. Az országban levő áru tömege a kontingentálás következtében állandóan kisebb, szemben a forgalomban levő pénz viszonylag növekvő tömegével. S ha a költségvetési nehézségeket is figyelembe vesszük, nincs kizárva, hogy ez a háborús inflációra emlékeztető állapot a bankjegy szaporítás nyílt módszereinek ad helyet. Az a tény, hogy a Nemzeti Bank devizát csak 44 százalékkal a stabilizációs árfolyam fölött ad ki, s devizát és valutát 30 százalékkal a stabilizációs árfolyam fölött vált be, s hogy a londoni tőzsde ezért a Leu jegyzését 44 százalékkal leszállította, a Leu árfolyam csökkenésének és a vázolt fejlődés-irányzat elkerülhetlenségének hivatalos beismerése. Visszatükröződik ez a folyamat a román politikai pártok egy részének programjában is. Különösen a Nemzeti Paraszt Párt soraiban vannak az inflációnak hívei. Ott az inflációt „revalorizáció“-nak nevezik.

Az infláció hívei azzal érvelnek, hogy a pénzügyi válságból nincs más kiút. Románia nemzetközi helyzetének veszélveztetése nélkül külföldi fizetési kötelezettségeit nem tagadhatja meg. Ez a megállapítás való-

ban megfelel a tényeknek. Viszont teljességgel téves az infláció hiveinek az a kétségtelenül propaganda célú beállítása, mintha az infláció megoldaná a parasztság problémáit. Az infláció első következménye az iparcikkek óriási drágulása lenne, ami áremelkedést vonna maga után az agrártermékek terén is. A mezőgazdasági áremelkedés azonban a parasztgazdaságok szétforgácsoltsága következtében nem tarthatna lépést a nagy mértékben koncentrált ipar áremelésével. Az infláció így nem a parasztság vásárló erejének növekedését, hanem ellenkezőleg a csökkenését okozná. A bérmunkások és fixfizetésűek helyzetére, infláció esetén, fölösleges kitérni.

Az infláció kérdését azonban nem eszmei viták, hanem a gazdasági erők előbb vázolt fejlődés-irányzatai — a külkereskedelem és Románia külföldi kötelezettségeinek kedvezőtlen fejlődése — döntik el.

A külföldi tőke nagyarányú jelenléte az állandóan külföldre áramló kamatok és osztalékok következtében megakadályozta Romániát abban, hogy a válsággal szemben hatásos nemzetközi fizetőeszköz készleteket halmozhasson fel. Ezzel a román pénzügyi válság legsúlyosabb jelenségét, a pénzrendszer válságát idézte elő. Am a pénzügyi válság egy másik tényezőnek, a költségvetési válságnak is okozója lett azáltal, hogy a költségvetési tételek nagy részét az imperializmus céljaira foglalta le.

A külföldi tőkétől való függőség és a pénzügyi válság fokozódása következtében a függőség megszüntetésére irányuló ellenhatás is fokozódik. A külföldi tőke nemcsak a belföldi tőkével jut konfliktusba, amellyel állandó harcot folytat a realizálható haszon felosztásáért, de amellyel adott esetben meg is egyezhet a közös ellenség rovására. Ellentétben áll az ország lakosságának óriási többségével is, amellyel viszont a meg egyezés kizárt s a külföldi tőkére nem is kívánatos. Ez a konfliktus ma még homályos a köztudatban, de a pénzügyi válság mozdonyán gyorsan halad tisztább megjelenési formák irányába.

LICSKÓ, MARA MEG A CIGÁNYOK

Irta: BÁNYAI PÁL (Pozsony)

Mutatvány szerző december hó folyamán megjelenő szlovák falu-regényéből.

Licskó anyja Bednárík András házában szolgált, a teheneket fejte. A tehenek közt aludt és tehénszagú volt. Pupos, nyomorék leánysága senkinek sem kellett. Egyszer részeg csavargóval akadt össze a határban. Az elvette a leányságát és harmincegy forintját is, amelyet zacskóba varrva satnya mellei között hordott. Elment a csavargó. És a pupos leány senkinek sem szólt, hogy mi történt vele. Csak néha, vasárnapon kiment a határba és nézett valahová messzire, mintha várna valakit.

Aztán a hasán röhögött az egész falu.

Az istállóban közömbösen kérődző tehenek között szülte meg a fiát, Licskót. Belepusztult.

Négyéves volt Licskó, amikor az első szó nagy, nehéz fejéből kijött.

— Tehén — mondta.

Addig azt hitték, hogy néma.

Négy éves korában már teheneket őrzött. És ha valaki bántotta,